

Biologizem in sociološke teorije, ki temeljijo na biologizmu

V 19.stoletju se s pomočjo biologije, ki doživi velik napredek, omogoči napredek tudi drugim znanostim. **Značilnosti:**

- prilagajanje zaradi preživetja v živem svetu;
- boj za preživetje;
- družba je v bistvu podobna živemu organizmu, vsaj razvija po istem vzorcu, kot poteka razvoj živih organizmov.

Vplivi ki izhajajo iz biologije:

1) TEORIJA O NEENAKOSTI IN VOJNI RAS - zastarela teorija (19. stoletje in začetek 20. stoletja);

1* **Lapouge in Ammon** - želela sta pojasniti družbeno življenje z meritvami zgradbe glave in teles ljudi. Tako sta določila, da obstajata:

- a) AZIJSKI TIP - ta je najbolj drzen, pogumen;
- b) MEDITERANSKI TIP in
- c) PREHODNI TIP v Evropi.

1* Različne rase imajo različne živalske prednike, zato so rase neenake in nujno poteka boj ras.

2* **L. Gumplowicz** - narodi so iz različnih bioloških skupin, zato se morajo nujno boriti med seboj, spopad je večer in neizogiben; Narodi so proizvod mešanja, vse rase pa imajo iste živalske prednike, ugotavljajo danes v ZDA (kvantografija, vse merijo). Vsi pripadniki pa nimajo istih rezultatov pri merjenju inteligenčnega testa (najboljše rezultate imajo rumeni, belci imajo zelo dobre, črnci pa slabe). Soočanje ras in narodov, ki da so biološko neenaki vrednosti in se zato spopadajo.

3* **Gobineau (gobino)** - je zagovarjal tezo, da je naravni spopad je dober, ker privede do prevlade supriornih (plavolasih in modrookih). Načelo demokracije pa to onemogoča, ker daje vsem enake možnosti.

2) DRUGE TEORIJE

1. **KLASIČNE TEORIJE** - v sociologiji so predvsem naturalistične teorije, takšne, ki zreducirajo družbeno življenje na zakonitosti, modele, ki veljajo v naravoslovju. Gre za redukcijo družbenega življenja na naravno, mehansko. Kaj takega ne sodi v sociologijo, prej v predhodnico sociologije.

2. GEOGRAFSKA TEORIJA V SOCIOLOGIJI

1* **E. Spektorski** - delo: Zgodovina socialne filozofije (prevedel Josip Vidmar);

2* Geografska teorija v sociologiji pojasnjuje, kako je družbeno življenje na različne načine določeno z geografskimi dejavniki: klimo, konfiguracijo tal, vode, gore...

3* V 19. stoletju, so se spraševali, kako bi lahko družbene pojave pojasnili z geografskimi dejavniki?

4* Nekateri raziskovalci družinskega življenja, v 19. stoletju, so bili mnenja, da je **tip družine določen z geografsko lokacijo**, geografsko pogojujejo družinsko življenje (vsaj v nerazviti družbi) :

- a) V nižinah, kjer živijo na živinorejski način je družbeno življenje avtoritarno in represivno;
- b) Na obalah pa je družbeno življenje takšno, da starši pripravljajo otroke na neodvisno življenje.

1) TIP POLITIČNE UREDITVE Z GEOGRAFSKIM POLOŽAJEM

2* **Montesquieu** - pravi, da so Francozi zmerni in kulturni. Severnjaki so svobodni, Južnjaki potrebujejo vladarje, ki bi jih gnali k delu (ker je vročina, se jim ne ljubi delati);

5* Pojavljajo se cikli, v katerih se izmenjajo poljedelska rodna in nerodna obdobja. Majhen pridelek ima posledice v družbenem življenju. Pride do upadanja celotne gospodarske dejavnosti, do upadanja števila prebivalstva, do slabšega zdravja;

3* **Iben Khaldun** - pravi, da geografske razmere, ki proizvajajo nomadsko družbo, družbo živinorejcev, ki so tudi vojščaki, proizvajajo trdno organizirano družbo z velikim spoštovanjem avtoritete.

6* Pripravljeni so za napade na mesta, kjer so koncentrirana bogastva. V mestih se živi na lahkoten način (npr. kurjava), na komforen, ugoden način. **Iben Khaldun je bil predhodnik sociologije.**

1) GEOGRAFSKI DETERMINIZEM - je bolj prisoten v klasični sociologiji kot razmerje med živinorejci, ki živijo v gorah in poljedelci, ki živijo v nižavah:

7* Živinorejci v gorah radi ukradejo kakšno žival (npr. ovco), in to šteje za junaško dejanje.

8* Poljedelci v nižavah živijo na način pridnosti. Veliko dela je potrebnega, da prideš do pridelka.

9* Danes z geografskim determinizmom ne moremo pojasniti družbenega dogajanja. Družinska struktura se spreminja, čeprav se geografski dejavniki ne spreminjajo.

1) RAZŠIRJENA GEOPOLITIČNA TEORIJA - pravi, da geografski položaj določa usodo neke družbe.

a) **Ratzel** - meni, da ljudstva, ki živijo na velikih planjavah imajo optimizem mladosti in so vojaški osvajalci.

10* Geografski dejavniki določajo politično življenje in politično usodo.

11* Danes imamo drugo **skupino teorij, ki izhajajo iz biologije, ki je veliko vplivala na sociologijo:**

3. **ORGANICIZEM IN EVOLUCIONIZEM**

12* Pri **organicizmu** pravzaprav za dve različni ideji:

- 1) prva poudarja identiteto družbe in organizma oz. trdi, da je družba vrsta organizma;
- 2) druga pa da se družba in narava razvijata na enak evolutivni način.

13* Ideje organicizma se pojavijo že v Platonovi Državi. Drugi zagovorniki teh idej so še: angleški teoretik Spencer, ruski sociolog Lilienfeld, belgijski sociolog Worms, nemška teoretika Schaeffleja in Bluntschlija.

14* Organicizem je bil zelo razširjen. V sociologiji je pustil funkcionalizem, ki je njegovo nadaljevanje. Po tej teoriji je družba organizem, kot vsako drugo živo bitje. Človeško družbo bomo lahko najpopolnejše pojasnili, če izhajamo iz organizma.

a) **Spencer** (1820 - 1903), gradbeni inženir, ki se sam izobražuje, Anglež □ Delo: **Načela sociologije**, 1890, govori tudi o razlikah med družbo in organizmom. Tudi družbe si prizadevajo preživeti v boju za preživetje, enako kot živi organizmi. Družbe se razvijajo na isti način kot živi organizmi. Družbe postajajo vse bolj kompleksne, z večjim številom organov. Ta razvoj je samodejen. Ni usmerjen in tudi ne sme biti. Preživeli bodo itak samo najsposobnejši. Spencer se zoperstavlja poseganju države v družbene skupnosti (temu, kar danes pravimo državna intervencija). Države ne bi smela niti regulirati prometa z znaki ali prepovedati kajenja v nekaterih prostorih. Družbeni razvoj naj poteka spontano.

4* In vendar Spencer **govori o 3 razlikah**, kako se družba razlikuje od organizma:

1. organizem je simetričen v družbi pa ni simetrije;
2. organizem je trden agregat oz. telo, družba pa to ni;
3. v organizmu je zavest skoncentrirana v enem mestu, v družbi se nahaja v vseh posameznikih.

5* Spencer je zagovornik zmernega organicizma, ki pravi, da je **družba nad-organizem** (supra-organizem; višja stopnja), ter da je podobnost med družbo in organizmom omejena. V tistem času je to bil predmet spora! Pri tem gre, po Spencerju, predvsem za isti vzorec razvoja, diferenciacije in specializacije delov, omenjena podobnost pa obstaja tudi glede strukture, sestave in funkcioniranja.

b) **Lilienfeld** - je nasprotoval mnenju Spencerja in zanikal obstoj kakršnihkoli razlik med živimi organizmi in družbami (nobenih razlik ni, večja gibljivost nam pove le, da gre za bolj izpopolnjen tip organizma, hierarhija pa ustreza simetriji organizmov). Soc. naj temelji izključno na biologiji.

b) **Bluntschli** - je tudi nasprotoval mnenju Spencerja in pravi, da ni razlike med družbo in organizmom. Take teze je privedel do absurdnosti: država je moškega, cerkev pa ženskega spola. Iskal je družbene ustanove, ki bi ustrezale srcu, pljučem ... Sociologija naj temelji izključno na biologiji.

15* Pri drugi smeri, **evolucionizmu** pa gre za poudarjanje enotnosti in identitete razvoja živih organizmov kot celote in človeške družbe. Evolucionizem je pomemben v razlagi nekaterih razsežnosti družbenega gibanja.

a) **Spencer** - je najizrazitejši predstavnik te struje, razlikuje **3 stopnje razvoja družbe**:

1. Vojaška (varovanje in osvojitve ozemelj, prisila);

6* Vojaška država je zatiralna, samozadostna, ima podedovano (pripisano) slojevitost,...

2. Revolucionarno-prehodno in

3. Industrijsko-humano (miroljubna proizvodnja in menjava, prostovoljno sodelovanje).

7* Industrijska država skrbi za trgovino, slojevitost pa je rezultat naših dosežkov...

16* Družbeni razvoj zahteva vse večjo samostojnost in svobodo posameznikov. O prvotni družbi ne vemo nič zanesljivega in vendar so menili, da je danes popolnoma drugače (npr. danes enoboštvo, predtem mnogoboštvo)

b) Taylor (tajlor) - ki je bil zagovornik evolucionizma, meni, da družina še ni bila diferencirana, niso bile jasno določene zakonske prepovedi. Obstaja razvojna premica med preteklostjo in prihodnostjo. Na tej premici obstajajo ločeni stadiji (politeistična religija, monoteistična, animistična, sekularistična). **To je razvoj:**

- od homogenosti (ameba) k heterogenosti (človeško bitje, kjer obstaja veliko organov in tkiv);

- od enostavnosti do sestavljenosti;

17* Družbene institucije postajajo vse bolj specializirane. Npr. šolstvo: v primitivni družini ni šole, otroci so vzgojeni, tako da sodelujejo pri delu, verskih obredih, ... ne gredo pa v šolo;

18* Sčasoma dobimo ustanovo, ki je specializirana za izobraževanje. V 11. stoletju se oblikujejo univerze. V 15. stoletju se pojavi gimnazija, šele nato osnovna šola, ki postane v Sloveniji obvezna od leta 1872. Še vedno poteka proces členitve šolskega sistema. Začenja se prej (že v vrtcu, konča kasneje).

19* Evolucionisti dokazujejo, da celotni razvoj poteka tako.

20* Družba postane bolj prilagojena in učinkovita, če ima več specializiranih ustanov. Tiste družbe, ki se ne udeležujejo tega procesa, izginejo. Ead hunring = to so agencije, ki se ukvarjajo s tem, da najdejo prave ljudi za pravo službo.

21* **Evolucionizem je tisto, kar je danes teorija modernizacije.**

22* Pri obeh primerih (organicizmu in evolucizmu) naj bi šlo za ista pravila progresivne diferenciacije delov, ki pripelje do popolnejše prilagojenosti (adaptacije) posameznega dela zunanjemu okolju in s tem k bolj učinkovitemu funkcioniranju celote.